

א. ציין/י את הביטויים / הקשרים המקראיים הנזכרים / נרמזים בשיר.

לצורך זה יש לעיין בספר יונה פרקים א' – ב'.

השיר פותח במילה "ובכן" כשלאחריה מגיע פס' א' מספר יונה: "ויהי דבר ה' אל יונה בן אמת, לאמר" (פס' א'). באופן זה מביע המשורר את העובדה כי שיר זה מתייחס לאירועים המתוארים בספר יונה. ואכן, במשך השיר כולו הוא מצטט ומתאר את האירועים המופיעים בטקסט המקראי. כך, הדובר מתאר את תגובת האנשים על גדולת האלוהים: "אשר לו הים" וגם בספר יונה מתוארת תגובת המלחים ששהו עם יונה בספינה אל מול גדולת האלוהים הנגלית אליהם ויונה טוען בפניהם כי "את ה' אלהי השמיים, אני ירא, אשר עשה את הים ואת היבשה" (ט'), באופן התואם את האמירה "אשר לו הים". לאחר תיאור פליאת האנשים מפני "אל נורא עלילה" הזהה לפליאת המלחים בספר יונה מתאר הדובר באופן כרונולוגי את השתלשלות האירועים בספר יונה. כך הוא מתאר את נבואתו של ה' ליונה המבקש "להשיב גמולה" של נינוה "העיר הגדולה", אשר מכונה כך בפי יונה והוא מצטט מן הטקסט המקראי את דבריו של ה' אל יונה באשר לשליחות הנבואית: "קום, קרא חזיוני כי עלתה רעתם לפניי" (ב'). המשורר מוסיף ומתאר באמצעות ציטוטים מן הטקסט המקראי גם את תגובת יונה: "ויקם יונה לברוח" (פס' ג'), את הסערה שפקד ה' על הים לאחר שיונה ברח אל האנייה: "ויהי סער גדול בים" (פס' ד') את הטלת כליהם של המלחים: "ויטילו כליהם אל הים להקל מעליהם" (פס' ה') ואת הירדמותו של יונה בירכתי הספינה בשעת הסערה: "וישכב וירדם" (פס' ו'). לאחר מכן המשורר מוסיף ומתאר את שיחתו של יונה עם המלחים בספינה תוך שהוא מצטט רבות משיחה זו. כך, הוא מצטט את המלחים המבקשים מיונה שיקרא אל אלוהיו: "קום קרא... אולי יתעשת האלוהים..." (פס' ז'), את "הטלת הגורלות" שהם מבצעים כדי לדעת בשל מי האשמה לאסון שפקד אותם: "ויפל הגורל על יונה..." (פס' ז'), את שאלת המלחים ליונה: "מה מלאכתך ומעין תבוא?" (פס' ח'), את תשובתו: "אני ירא את האלוהים אשר עשה את הים והיבשה" (פס' ט'), את הוידוי של יונה כי הוא בורח מפני ה': "מלפני ה' הוא בורח, כי הגיד להם..." (פס' י'), שאלתם של המלחים כיצד להניצל "כי הים הולך וסוער..." (פס' יא') ותשובתו של יונה: "שאוני והטילוני אל הים, וישתוק הים מעליכם" (פס' יב'). הוא מוסיף ומתאר את נסיונם של המלחים לחתור ליבשה: "ויחתרו האנשים.... ולא יכלו" (פס' יג') ואת זעקתם אל ה': "אל נא נאבדה בנפש האיש הזה" (פס' יד), וכן את רגיעת הים: "ויעמוד הים מזעפון" (פס' ט"ו). המשורר ממשיך ומצטט את הטלת יונה אל הים על ידי המלחים: "ויטילהו אל הים..." (פס' ט"ו) ואת נדירת הנדרים של המלחים בעקבות יראת ה': "וידרו נדרים..." (פס' ט"ז). המשורר ממשיך אל פרק ב' בספר יונה ומתאר את המינוי שממנה ה' דג גדול לבלוע את יונה ואת שהייתו בבטן הדג שלושה ימים ושלושה

לילות, תוך שהוא מצטט את פס' א' מספר יונה: "וימן ה' דג גדול לבלוע את יונה ויהי יונה במעי הדג, שלושה ימים ושלושה לילות" (פס' א').

ב. מהן נקודות הדמיון והשוני בין השיר לבין הטקסט המקראי?

כאמור, נקודות הדמיון הן רבות- המשורר מתאר את כלל השתלשלות סיפורו של יונה כפי שמופיעה בסיפור המקראי תוך שימוש בציטוטים רבים מן הסיפור המקראי. כך, הוא פותח באותו מקום בו פותח הטקסט המקראי- דברי הנבואה של ה' אל יונה באמצעות ציטוט ומתאר את השתלשלות האירועים המקראיים תוך שימוש בציטוטים מרובים- דברי הנבואה, בריחתו של יונה, הסערה שבים, השלכת הכלים, הירדמותו של יונה, השיחה בינו לבין המלחים בה הוא מספר על עצמו ועל בריחתו מה', שאלתם של המלחים באשר להושעה, בקשתו של יונה שיזרקוהו אל הים, זריקתו של יונה, הרגעות הים, נדירת הנדרים של המלחים, מינויו של הדג הגדול לבלוע את יונה ושהייתו של יונה בבטן הדג שלושה ימים ושלושה לילות.

ואולם, יחד עם הזהות הכמעט מוחלטת ישנם שינויים ספורים בשיר לעומת הסיפור המקראי המצביעים על שינוי בהצגת דמותו של יונה. כך לדוגמה, שינוי בסדר הכרונולוגי קיים בכך שבעוד הסיפור המקראי מתאר כיצד לאחר הפסוק הפותח: "דיבר ה' אל יונה בן אמיטי" מגיעים דבריו של ה' אל יונה: "קום לך אל נינוה..." (פס' ב') לעומת זאת בשיר לאחר הפסוק המתאר כי אלו הם דבריו של ה' ליונה, המשורר לא מתאר את דבר ה' אלא את תגובת האנשים ותמיהתם על בריחתו של יונה מפני האל הגדול, בורא הים. כלומר, בעוד הסיפור המקראי מתאר את הדברים "כפי שהתרחשו" מבלי לתת את הדעת על תוכנם הלא שגרתי (נביא המסרב לשליחות הנבואה) השיר אכן מעלה דבר ראשון את תמיהתם של האנשים באשר לסירוב זה, ובאופן זה גם את תמיהתו של הקורא.